

Šentrupert– 200

Leta 1822 so začeli zidati šolsko poslopje, ki je bilo končano naslednje leto. Tam so se učenci zbirali ob nedeljah in praznikih med prvo in drugo mašo. Kaplan jih je poučeval v verouku, čitanju, pisanju in računstvu.

Leta 1854 je prišel v kraj prvi učitelj, ustanovljena je bila enorazrednica in začel se je celodnevni pouk. Manjša pozidava poslopja je bila izvedena leta 1860, novo šolsko poslopje pa sezidano leta 1897, ko je bila šola razširjena v dvorazrednico. Šoli so pridružili tudi vrt. Do leta 1935 je bila šola razširjena v štirirazrednico.

V drugi svetovni vojni so Nemci zasedli šolo in je pouk od 1941 do 1944 potekal v nemškem jeziku. Šolsko poslopje je bilo v začetku leta 1945 požgano. Po vojni so s poukom pričeli 29. oktobra 1945. Vpisanih je bilo 219 učencev, pouk pa je potekal v zasebnih prostorih. Šolsko poslopje so obnavljali in je bilo pripravljeno z začetkom šolskega leta 1946/47.

Sedaj je šola podružnica Osnovne šole Primoža Trubarja v Laškem.

Tatjana Hojan

Moravče– 200

Prvi napisani viri o ustanovitvi šole so iz leta 1823, čeprav se je pouk odvijal že v 18. stoletju. Šola je bila enorazrednica, pouk je potekal v zasebnih prostorih. Šele leta 1865 je bila zgrajena nova šolska stavba. Med letoma 1889 in 1925 je šolo vodil Janko Toman, izredno marljiv in uspešen gospodarski in kulturni delavec. Šola je od enorazrednice napredovala do popolne osemrazrednice v šolskem letu 1940/41. V drugi svetovni vojni je pouk potekal do 16. marca 1943, poučevali so nemški učitelji v nemščini. Leta 1944 je bila šola porušena. Po vojni se je pouk pričel junija 1945, potekal je v zasebnih prostorih. Leta 1946 je bila šola obnovljena, imenovala se je Državna osnovna šola Moravče. Število otrok je vedno bolj naraščalo, zato se je pouk poleg šolskega poslopja odvijal še po raznih najetih prostorih.

Leta 1966 se je začela gradnja novega šolskega poslopja, 22. oktobra 1967 pa je bilo slovesno odprtje. Šola je dobila naziv Osnovna šola Jurija Vege, imenovana po znanem matematiku. Imela je 13 učilnic, 19 oddelkov na centralni šoli in po dva oddelka na podružničnih šolah Vrhpolje in Peče.

22. julija 1978 je bil odprt tudi prizidek k šolski stavbi, oziroma telovadnica. Vedno večje število otrok pa je zahtevalo večje prostore in tako je bil nov prizidek zgrajen v šolskem letu 2000/01.

Narodna šola Moravče (hrani SŠM, fototeka)

Zdaj poteka pouk v eni izmeni, na matični šoli v 24. oddelkih od 1. do 9. razreda. Na podružnični šoli Vrhpolje pa pouk poteka v kombiniranem oddelku 1. in 2. razreda ter dvema samostojnima oddelkoma v 3. in 4. razredu. V sklopu šole deluje tudi vrtec Vojke Napokoj. Dva njegova oddelka sta v prostorih šole.

Tatjana Hojan

Mihael Hermann – 200

Mihael Herman, pravnik in politik avstrijskega rodu, se je zapisal v zgodovino Slovencev s svojim aktivnim zavzemanjem za pravice slovenskega naroda znotraj Avstrije. Rodil se je leta 1822 v kraju Jagerberg na avstrijskem Štajerskem. V Gradcu je študiral pravo. Po končanem študiju se je kot sodnik zaposlil na graščini Thanhausen. Poklicna pot ga je pripeljala na Ptuj, kjer je po končanem pripravništvu delal na sodnji kot pisarniški uslužbenec. Tukaj je spoznal Slovence, njihove želje in narodne zahteve, naučil se je tudi slovenskega jezika. Postal je glasen in javen zagovornik slovenskega naroda. Leta 1861 je bil kot nemški kandidat izvoljen v štajerski deželni zbor, kar je pomenilo začetek njegovega

udejstvovanja v politiki. Med Slovenci je postal kot poslanec izredno priljubljen zaradi znamenitega govora, ki ga je imel 16. marca 1863 v štajerskem deželnem zboru. V njem je ostro kritiziral germanizacijo in se glasno zavzemal za uvedbo slovenščine v šolah in uradih. Posebej pozorno je sledil dogajanju na šolskem področju, saj se je zavedal, da šola postavlja temelje identiteti naroda. Angažiral se je za ustanovitev realne gimnazije na Ptujju ter poljedelske in vinarske šole na južnem Štajerskem. Z Josipom Vošnjakom sta leta 1870 sestavila interpelacijo, v kateri sta zahtevala uvedbo slovenščine kot uradnega jezika na vseh sodiščih in političnih uradih na spodnjem Štajerskem, uvedbo slovenskega pouka na gimnazijah v Celju in na Ptujju ter na učiteljski v Mariboru, ustanovitev slovenske nižje gimnazije v Mariboru ter slovenske pravne fakultete v Ljubljani. V državni zbor je bil izvoljen leta 1873; zavzemal se je za pravice Cerkve in majhnih narodov. Krščansko moralo je videl kot edino pravilno podlago za državno politiko. Zagoval je ideje Zedinjene Slovenije ter poudarjal nujnost federalistične ureditve Avstrije. Aktiven je bil pri mnogih slovenskih društvih, kot na primer Mohorjevo društvo, Tiskovno katoliško društvo, Slovenska matica ... »Bil je starosta vsem slovenskim poslancem in duša narodnemu gibanju na spodnjem Štajerskem,« so ob njegovi smrti leta 1883 zapisali v nekrolog, ki je bil objavljen v časopisu Slovenski gospodar.

»Za njim ni ni hčeri ni sina pa vendar mu ostaja dovolj spomina. Postavil si ga je v srca hvaležnih Slovencev. Dokler bo teh kaj na sveti, dokler se bode njih spominjala zgodovina, omenjala bode tudi častno in hvaležno blagega, značajnega, duhovitega, požrtvovalnega slovenskega prvobornika g. Mihaela Hermana.«

Polona Koželj

Fanny Susan Copeland – 150

Rodila se je 27. septembra 1872 na Irskem, v mestu Parsonstown, ki se danes imenuje Birr. Ker se je družina zaradi očetove službe pogosto selila, je Fanny pridobivala osnovno izobrazbo od različnih zasebnih učiteljev in na različnih šolah. Končala je višjo dekliško šolo v Berlinu, študirala pa glasbo in filologijo v Londonu in Edinburgu. Leta 1894 se je poročila s skladateljem in profesorjem glasbe Johnom Edmundom Barkworthom, vendar sta se po trinajstih letih zakona in selitev po raznih državah sveta neformalno razšla. Fanny se je po razhodu ustalila v Londonu, se posvečala družini, glasbi, novinarstvu in učenju tujih jezikov. Zнала je angleško, nemško, francosko, italijansko, dansko, norveško, latinsko, slovensko, srbohrvaško, prevajala pa je tudi iz ruščine in bolgarščine. Znanje tujih jezikov ji je omogočalo udejstvovanje na različnih mednarodnih diplomatskih misijah. Delovala je kot tajnica predsednika Jugoslovanskega odbora Anteja Trumbića, na pariški mirovni konferenci je bila tolmačka pri jugoslovanski delegaciji ter prevajala jugoslovanska politično angažirana dela.

Fanny Susan Copeland
(*sl.wikipedia.org*)

Po prvi svetovni vojni je začela poučevati kot lektorica za angleški jezik na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Kmalu je prevzela vodstvo lektorata na začetni in napredni stopnji. Predavala je tudi zgodovino angleške literature. Angleščino je poučevala še v Jugoslovanskem društvu. Leta 1928 je bila odlikovana z najvišjim jugoslovanskim odlikovanjem, redom sv. Save, za prispevek k slovensko-angleškemu povezovanju. Zelo so jo navduševale slovenske gore, bila je članica turističnega kluba Skala, veliko je objavljala v Planinskem vestniku, v soavtorstvu pa izdala vodič po slovenskih gorah za Britance in Američane. Leta 1939 je prejela visoko kraljevo odlikovanje red britanskega imperija (Order of the British Empire). Drugo svetovno vojno je preživela v konfinaciji v italijanski vasi

Bibbiena pri Arezzu, nato pa živel v Londonu ter se leta 1953 po pridobitvi jugoslovanskega vizuma vrnila v Ljubljano. Še naprej se je ukvarjala s prevajanjem in poučevanjem, posvetila pa se je tudi obravnavi leposlovnih del in alpinizmu. Pri 88 letih se je zadnjič povzpela na Triglav. Umrta je 28. julija 1970 v Ljubljani.

Anton Arko

Jože Plečnik – 150

Slovenija v letu 2022 obhaja *Plečnikovo leto*, saj mineva 150 let od rojstva tega velikana arhitekture. Jože Plečnik je bil rojen 23. januarja 1872 v Ljubljani. Njegovo mladost sta zaznamovala očetov poklic – bil je namreč mizar – ter velika ljubezen do risanja. S štirinajstimi leti ga je oče poslal na obrtno šolo v Gradec, kjer ga je opazil profesor Leopold Theyer in ga zaposlil v svoji delavnici. Iz Gradca je odšel na Dunaj, kjer je sprva risal načrte v tovarni umetniškega pohištva, nato si je pridobival tehnično predznanje v delavnici znanega arhitekta, profesorja Otta Wagnerja, ki ga je naposled tudi sprejel v svoj razred na Akademiji za upodabljačo umetnost. Za svoje diplomsko delo je prejel nagrado rektorata: rimsko štipendijo, ki mu je omogočila potovanje po Italiji. Tam so se mu odprli novi pogledi na prostor in arhitekturo. Raziskovanje italijanskih mest je tako imelo močan vpliv na Plečnikovo nadaljnje ustvarjanje.

Od leta 1901 je na Dunaju deloval kot samostojen arhitekt. Stilno se je odmiikal od vplivov Wagnerja in dunajske secesije ter tako razvijal lasten modernistični izraz. Na Dunaju se je zaradi svojega slovenskega rodu pogosto počutil tujca, zato

Jože Plečnik (sl.wikipedia.org)

je toliko lažje sprejel povabilo v Prago, kjer je leta 1911 postal profesor na umetniško-obrtni šoli. S tem delovnim mestom je sprejel novo poslanstvo v svojem življenju – poučevanje, kar je opravljal vse do smrti.

Sledila so leta Plečnikove razpetosti med Prago in Ljubljano, v obeh mestih je s svojim delom pustil močan pečat. Kot profesorja so ga vabili na Praško likovno akademijo, v Berlin, na vseučilišče v Zagreb, odločil pa se je za vrnitev v rodno Ljubljano. Leta 1921 je na povabilo Ivana Vurnika prevzel profesorsko mesto na Tehniški fakulteti. Njegov način poučevanja ni bil tog, frontalen, temveč je bil razvit v timsko delo profesorja in študentov. Pouk je potekal v obliki delavnic, kjer je Plečnik skupaj s svojimi učenci snoval projekte, jih vodil in spremljal od idejne zasnove do izvedbe. Študenti so tako imeli možnost izkusiti celoten proces arhitektovega dela. Učno metodo seminarjev je povzel po svojem dunajskem profesorju Ottu Wagnerju, za njim pa so jo na ljubljanski Fakulteti za arhitekturo ohranili tudi Plečnikovi nasledniki. Najboljše študente je Plečnik vključil tudi v izvedbo svojih projektov, saj sam več ni zmogel obilice dela. Nekateri učenci so sledili njegovemu slogu, tudi na osebni ravni so se povezali do te mere, da so hodili po nasvete k njemu domov v Trnovo.

Prejel je številna priznanja: postal je član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, imenovan je bil za častnega doktorja Tehniške visoke šole na Dunaju in v Ljubljani, dobil je odlikovanje za zasluge za narod in Prešernovo nagrado. Čeprav je bil njegov opus v določenih krogih prepoznan za izjemnega že v času njegovega življenja, je v drugih ostajal nepriljubljen, predvsem zaradi svoje skromnosti in naklonjenosti Katoliški cerkvi. Plečnik je umrl 7. januarja 1957 na

svojem domu v Trnovem. Veličino njegovega dela prepoznavajo strokovnjaki še desetletja po njegovi smrti ter mu s posthumnimi razstavami in priznanji dodeljujejo mesto v zgodovini kulture slovenskega naroda.

»Uspeh je, če neminljivost dosežeš s svojimi deli, če pa tvojo umetnost učen-
ci ponesejo naprej v prihodnost, postaneš resnično večn.« (Vurnik, Smiljanič:
Plečnik in pika, 2022, str. 117)

Polona Koželj

Matko Potočnik – 150

Matko Potočnik, zgodovinar in gimnazijski profesor, se je rodil leta 1872 na Koroški Beli, ki je danes del jeseniške občine. V domačem kraju je obiskoval enorazrednico, nato je hodil v štirirazredno ljudsko šolo v Kranju, kjer je končal tudi nižjo gimnazijo. Srednješolsko izobraževanje je začel na gimnaziji v Ljubljani, nadaljeval in zaključil pa na gimnaziji v Beljaku. Pot ga je nato vodila na Dunaj na študij prava, ki ga je po enem letu zamenjal s študijem filozofije. Tu je opravil tudi profesorski izpit iz zemljepisa in zgodovine kot glavnih predmetov ter iz slovenščine kot stranskega predmeta.

Na Dunaju je leta 1902 spisal doktorat na temo življenja in dela starogrškega politika Temistoklesa. Začetne učiteljske izkušnje si je pridobival v Novem mestu in na Dunaju kot domači učitelj. Po opravljenem doktoratu je kot profesor sprva deloval na državnem moškem učiteljišču v Mariboru, nato na realki v Idriji, med prvo svetovno vojno na gimnaziji v Kranju, po njej pa na I. državni gimnaziji v Ljubljani. V zadnjih letih svojega službovanja, med 1926 in 1933, je ravnateljeval na državnem ženskem in moškem učiteljišču v Mariboru ter na državnem moškem učiteljišču v Gospiću. Kot šolnik je bil znan po svoji skrbi za dijake, ki so prihajali iz socialno šibkejših okolij. Znanstveno in poljudno publiciteto si je pridobival s pisanjem o Koroški, o njenih zemljepisnih značilnostih ter o njeni gospodarski in narodnostni zgodovini. Iz njegove šolske in žurnalistične dejavnosti je vedno vel duh močne narodne zavesti.

Matko Potočnik (www.dlib.si)

Polona Koželj

Josip Mazi – 150

Rojen je bil 24. januarja 1872 v Žireh materi Marjeti, rojeni Volek, in očetu Francu, ki je bil dacar.

Ljudsko šolo je obiskoval v Ljubljani, prav tako sedemrazredno višjo realko, kjer je maturiral leta 1892. Tehniško visoko šolo in univerzo je obiskoval na Dunaju, kjer je leta 1901 postal suplent, 1906 pa profesor za matematiko in opisno geometrijo na državni višji realki v Ljubljani. 6. novembra 1918 je prevzel začasno vodstvo, s 1. majem 1919 pa postal ravnatelj tega zavoda. V šolskem letu 1919/20 je kot honorarni predavatelj predaval opisno geometrijo na ljubljanski tehnični fakulteti. 30. novembra 1929 je bil imenovan za načelnika prosvetnega oddelka pri kraljevi banski upravi v Ljubljani, a je to službo nastopil šele 15. julija 1931. Na tem mestu je ostal do 10. avgusta 1933, ko je bil spet imenovan za direktorja prve realne gimnazije in na njem ostal do smrti. Odlikovan je bil z redom sv. Save IV. stopnje.

Napisal je številne učbenike za srednje šole: Geometrija za 1. razred, Geometrija za 2. razred, Geometrija za 3. razred, Osnovni pojmi pravokotne in poševne projekcije, Geometrija za nižje razrede srednjih šol, Geometrijski nazorni nauk za 1. razred srednjih šol. Po novem učnem načrtu je izpopolnil Geometrijo za 4. in 5. razred srednjih šol Blaža Matka.

Prevedel je nekaj dram za slovensko gledališče, med drugim Oscarja Blumenthalerja in Gustava Hadelburga Pri belem konjičku in Gerharda Hauptmanna Bobrov kožuh.

Umrli je v Ljubljani 25. junija 1936.

Josip Mazi (sl.wikipedia.org)

Tatjana Hojan

Andrej Rape – 150

Rojen je bil 30. novembra 1872 v Rafolčah. Učiteljišče v Ljubljani je končal leta 1894 in poučeval najprej v Zalem Logu, nato v Olševku, med letoma 1900 in 1907 pa je vodil šolo v Smledniku. Tam je organiziral prvi roditeljski sestanek in imel zanimivo predavanje. Nato je bil premeščen na 3. mestno deško šolo

Andrej Rape (www.dlib.si)

v Ljubljani. Leta 1920 je bil imenovan za mestnega, leta 1931 pa za banovinskega šolskega nadzornika. Upokojil se je leta 1935.

V pedagoški reviji *Popotnik* je leta 1920 objavil daljšo razpravo o vzgoji otroka od predšolske dobe do odraslosti z naslovom *Vzgoja v simfoniji življenja in vzgojni moment pri pouku z ozirom na našo državo*. Istega leta so učitelji ustanovili *Šolski list*, ki naj bi nadomeščal šolska berila. Rape je bil urednik za srednjo stopnjo osnovne šole (4. in 5. razred). Leta 1922 je uredil *Četrto čitanke*, ki je doživela več izdaj.

Pisal je mladinske spise v *Vrtcu*, *Zvončku*, *Slovanu* in *Vesni* ter izdal nekaj knjig: *Ukane Matjaževega Groge*, *Dane*, *Iz dni trpljenja* in priredil za mladino *Tisoč in eno noč*. Njegovi zbrani mladinski spisi *Mladini*

so izhajali med letoma 1909 in 1924. Uredil je prvi letnik revije *Naša bodočnost*, ki je imela podnaslov *List za šoli odraslo mladino*. Namenjena je bila mladini med 12. in 18. letom in naj ni izpolnila vrzel med revijami za mladino in revijami za odrasle. Vsebovala je štiri pesmi, dvanajst pripovednih spisov, poučne spise in rubriko *Pouk in zabava*. Rape je napisal pesem in več pripovedk. Med službovanjem v *Olševku* in *Smledniku* je ustanovil pevski zbor, v Ljubljani pa je deloval v zboru *Glasbene matice*, kjer je bil sedem let tudi predsednik.

Umrli je 11. septembra 1940 v Ljubljani.

Tatjana Hojan

Franc Pediček – 100

Rojen je bil 13. julija 1922 v Malečniku pri Mariboru. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je leta 1949 diplomiral iz pedagogike, filozofije in psihologije, 1965 pa doktoriral iz pedagoških znanosti. Med letoma 1949 in 1961 je poučeval psihologijo in filozofijo na ljubljanskih gimnazijah, nato pa se zaposlil na Visoki šoli za telesno kulturo kot profesor za pedagogiko. Pedagogiko je predaval tudi na Akademiji za glasbo in Akademiji za likovno umetnost. Bil je tudi pogodbeni sodelavec na Oddelku za pedagogiko Filozofske fakultete za predmet šolsko svetovalno delo. Leta 1967 se je zaposlil na Pedagoškem inštitutu pri Univerzi v Ljubljani, kjer je ostal do upokojitve leta 1992. Leta 2007 je prejel nagrado Republike Slovenije za življenjsko delo v vzgoji in izobraževanju.

Njegovo delo je zelo obsežno. Poleg samostojnih publikacij je objavil tudi številne razprave v slovenskih in tujih revijah. Zelo veliko je predaval staršem in vzgojiteljem v sklopu delavske univerze. Največ se je ukvarjal s šolskim svetovalnim delom, pedagoško teorijo in prakso, moralno, spolno in družinsko vzgojo, telesno vzgojo, mladinsko psihologijo, antropologijo in slovensko pedagoško terminologijo. Po upokojitvi je napisal štiri avtobiografske knjige, kjer je prikazal svojo življenjsko in poklicno pot.

Umrli je v Ljubljani 28. julija 2008. Leta 2010 je bil v Ljubljani ustanovljen Inštitut Franca Pedička z namenom, da razvija antropološko pedagogiko v duhu Franca Pedička. Leta 2013 je izdal monografijo Franc Pediček: slovenski pedagog.

Franc Pediček (www.dlib.si)

Tatjana Hojan

Slovenski učitelj – 150

List je pred 150 leti ustanovil in urejal aktiven slovenski učitelj Ivan Lapajne. Deloval je v pedagoških društvih, pisal v časopisje, napisal in prevedel več učbenikov in nekaj brošur. Po enoletnem službovanju v Idriji je leta 1872 postal vodja šole v Ljutomeru. Odločil se je za izdaje Slovenskega učitelja, ker je osrednji slovenski pedagoški časopis Učiteljski tovariš takrat urejal Matej Močnik. Ta je še vedno zagovarjal vpliv Cerkve na šolstvo, čeprav je že od leta 1869 veljal nov šolski zakon. Nemško usmerjeni učitelji pa so že začeli pripravljati svoje glasilo Laibacher Schulzeitung.

Lapajne je bil do leta 1874 njegov urednik in založnik, nato pa je dosegel, da je časopis postal glasilo Učiteljskega društva za slovenski Štajer.

V prvi številki lista je napisal sestavek Naš program, v katerem je opisal načrt uredništva in poudaril vlogo, ki jo ima list zaradi nacionalne diferenciacije. List naj bi bil neodvisen, zastopal naj bi interese slovenske narodne šole in zagovarjal pravice slovenskih učiteljev. Predvsem se bo zavzemal za slovenščino kot učni jezik v šoli. Med drugim je zapisal tudi: »Dober politikar čita politične časopise, dober kmetovalec poljedeljske, in dober učitelj mora čitati učiteljske ali šolske časopise.« Prispevek pa je končal z geslom: »Vse za narodno šolo in narodno omiko!«

Največ prispevkov za Slovenskega učitelja je napisal Lapajne sam, med sodelavci pa so bili še učitelji: Anton Brezovnik, Valentin Jarc, Avgust, Janko in Anton Leban, Simon Meglič, Blaž Pernišek in Janko Žirovnik.

Slovenski učitelj je imel zelo pestro vsebino. Med pedagoškimi članki je objavljeno delo Jana Amosa Komenskega Informatorium šole materinske in nauki pedagogov Johna Locka, Augusta Hermanna Francka in Jeana Jacka Rousseauja. Poročal je o delu pedagoških društev, posebej podrobno o Učiteljskem društvu za slovenski Štajer, o delu državnega in deželnih zborov in šolskih svetov. Pisal je o šolskih zakonih, letnih poročilih, učbenikih in učnih načrtih ter metodiki pouka. Spremljal je delo učiteljskih v Ljubljani, Mariboru, Gorici in Kopru, izobraževanje učiteljstva in delo deželnih in okrajnih učiteljskih konferenc.

Največ prispevkov pa je obravnavalo učni jezik, razmerje med slovenščino in nemščino v naših šolah. Avtorji člankov o poročali o nemščini, ki je kot učni jezik še preveč razširjena, in se zavzemali za pouk v slovenščini. Nastopali so proti nemškutarskim učiteljem in šolskim nadzornikom, zato se je moral urednik Lapajne tudi večkrat zagovarjati pred sodiščem.

List je prenehal izhajati leta 1877, ko je Lapajne postal ravnatelj meščanske šole v Krškem.

Tatjana Hojan

Novi zapiski – 100

Revijo je začel izdajati Albin Prepeluh, pisatelj in politik, urejal pa jo je dr. Dragotin Lončar, takrat profesor na Državni realni v Ljubljani. Bil je zgodovinar in politik, avtor številnih publikacij in člankov. Revija je imela deset števil z vsebino: Članki in razprave in Pregledi, ki so bili: Politični, Gospodarski, Socialni in Kulturni.

V uvodu k reviji je urednik zapisal, da se bo ta ukvarjala z narodno-političnimi in narodno-socialnimi vprašanji. Izrazil je nezadovoljstvo z novo državo Jugoslavijo in z razmerami v Sloveniji. Uvod je končal z besedami: »V dobi splošne podivjanosti in sebičnosti moramo uveljavljati versko, narodno in socialno misel v vsej čistosti; zakaj priboriti je treba zmago načelnosti: ideja bodi nam vodilo in smoter na grapavi poti vsakdanjega življenja, a ne krinka in sredstvo za gmotno in duševno izkoriščanje svojega bližnjega.«¹

Revija je imela kar nekaj sodelavcev z različnih področij. Največ člankov sta napisala urednik in izdajatelj.

Najdaljša članka sta napisala urednik dr. Lončar in nepodpisan avtor. Zadnji je razložil pojme Jugosloven, Slovan in Jugoslovan. Prvega odločno zavrača, kakor tudi izraz Sloveni.

1 Dragotin Lončar: Uvodnik. Št. 1, str. 1–3.

Že avtor J. A. G. je pisal o knjigah srbskega geografa dr. Jovana Cvijića. V njih žaljivo piše o Slovencih, ne priznava njihove kulture in jezika.

Dr. Lončar pa je v daljši razpravi pisal o srbski kritiki slovenske politike. O njej je pisal dr. Milovan Pravdica v časopisu srbske radikalne stranke Novi Život, ki je izšla v Beogradu. V razpravi je opozoril na razliko med slovensko in srbsko politiko in se posebej dotaknil vprašanja Koroške po prvi svetovni vojni. Zapisal je tudi, da južnega slovanstva je pojmuje kot srbskega, ampak kot »sintezo vseh štirih narodnih skupin: Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov. Politična oblika te sinteze je federacija, v kateri uživa vsak del svojo avtonomijo«.²

Pravnik dr. France Goršič je pisal o zmotnih sodbah in pomenu sociologije za pravoslovje, časnikar Josip Petrič pa o krizi političnih strank v Jugoslaviji. Prevedena sta bila članka o boljšeizmu in krščanstvu v Rusiji in o Perryju Washingtonu.

Politik in izdajatelj lista Albin Prepeluh je pisal o vidovdanski ustavi, ki ji je nasprotoval, in o Andreju Einspielerju, ki je že leta 1862 nastopil proti centralizmu in njegovim posledicam.

Precej člankov je bilo o šolstvu in njegovi reformi. Štajerski učitelj Aleksander Koprivc je napisal daljši članek o reformi osnovne šole, ki naj bi se osvobodila vse navlake in postala »dom svobode in vzpodbude«. Pri reformi pa bi morali sodelovati učitelji, roditelji, šolski zdravniki in mladinski sodniki, zastopniki verstva in javne socialne oskrbe, zastopniki kmetijstva, obrtništva in prometnih poklicev. Zavzel se je za delovno šolo, v kateri bi se prepletali: telesna, npravna in duševna vzgoja. Šolska obveznost naj bi trajala od 7. do 17. leta.

Dr. Dragotin Lončar pa je na kratko pisal o reformi srednje šole. Načrt zanjo je izdelal prosvetni svet v Beogradu, ne da bi se prej posvetoval z drugimi. V Jugoslaviji bi se morala uveljaviti enotna srednja šola, kar pa je na našem ozemlju nemogoče. Po svojem zgodovinskem in civilizacijskem razvoju si prebivalci niso enotni. Nasprotuje tudi predlaganemu učnemu načrtu, ki je skrajno centralističen in birokratski. Vso oblast bi imela ministrstvo in prosvetni svet.

Ing. Anton Štebi je po nalogu ministrstva za socialno politiko napisal knjižico Vzgoja in zaščita obrtnega in industrijskega naraščaja. V reviji je izšlo obsežno poročilo o njej. Štebi je napisal, da je obrtni in industrijski naraščaj v novi državi brez vzgoje in izobrazbe, ker zanj ni denarja. Predlagal je organizacijo iz zastopnikov obrti, industrije in vlade, ki bi delovala v glavnih mestih in imela sekcije v manjših mestih in bi jo vzdrževali država, industrialci in obrtniki. Ustanavljali bi obrtno nadaljevalne šole, vajenske domove in vajenske delavnice.

Univerzitetni profesor, pedagog dr. Karl Ozvald je pisal o obisku akademskega Socialno pedagoškega krožka na ljubljanski gluhonemnici. Gluhega otroka je po njegovem najteže vzgojiti in usposobiti za poklic, a učitelji na tej ustanovi to zmorejo s potrpljenjem in ljubeznijo.

2 Dragotin Lončar: Srbska kritika slovenske politike. Št. 9–10, str. 195.

Pravnik dr. France Goršič je pisal o zavodih za gluho in slepo mladino in navedel statistiko šoloobveznih otrok v posameznih slovenskih okrajih. Veliko gluhih in slepih otrok ni uvrščenih v te zavode, ker jih primanjkuje. Zavzema se za odprtje zavoda za gluhoneme v Mariboru, ljubljanski zavod za slepe pa bi moral biti čimprej poddržavljen.

V prevodu članka dr. Jana Magiere je prikazano šolstvo v Poljski. Ta si je neodvisnost pridobila šele po prvi svetovni vojni, prej so bili Poljaki v Avstriji, Rusiji in Prusiji. Šole v svojem jeziku so lahko obiskovali le v Avstriji, v Rusiji ruske, v Prusiji pa nemške. Leta 1922 je bilo šolstvo v Poljski že zelo razvito s številnimi visokimi in srednjimi šolami. Težko je bilo zaradi velikega števila analfabetov in ne dovolj izobraženih učiteljev. Zanje so prirejali posebne tečaje.

Tudi edina sodelavka revije Alojzija Štebi, učiteljica in politična delavka, je pisala o šoli v tujini. Zveza švicarskih konsumnih društev je zgradila naselbino Freidorf v bližini Basla po zgledu pedagoga Pestalozzija. Posebna pozornost je bila posvečena šoli, ki je v tesni zvezi z domom in vso naselbino. Pouk se vrši največ na prostem, prirejajo se potovanja, predstave in pravljичni večeri. Otroci se ukvarjajo tudi s socialnim delom. Tudi za izobraževanje odraslih je poskrbljeno, so posebne skupine za žensko in moško mladino.

Alojzija je pisala tudi o ženskem gibanju v Jugoslaviji. To je precej živahno v Srbiji in na Hrvaškem, v Sloveniji pa ga skoraj ni.

V reviji so spremljali gospodarske, politične in kulturne dogodke pri nas in v svetu. Poročali so o novih knjigah in revijah v Sloveniji in drugod v Jugoslaviji. Opozorili na 300. obletnico Molierovega rojstva in 70-letnico dr. Ivana Tavčarja, obletnico smrti Antona Martina Slomška in Ljudevita Gaja in objavili krajše nekrologe ob smrti Miroslava Malovrha, Josipa Grudna in Franca Komatarja.

Na zadnji strani revije je uredništvo in upravništvo zapisalo, da zaradi stroškov revija preneha izhajati. V razpravah in člankih so podali smernice, po katerih bi se morali ravnati Slovenci kulturno in politično. Zahvaljujejo se vsem sodelavcem in naročnikom.

Tatjana Hojan